

Stappenplan filosoferen met kinderen (groep 5 tot en met 8)

Oefenmateriaal voor de leerkracht als gespreksleider

Gespreksfase	Aanpak tbv. participatie
Stap 1 – Gespreksregels Introductie op het filosoferen: benoem wat jullie gaan doen en welke afspraken of regels daarbij horen.	Vraag eventueel leerlingen de gespreksregels te benoemen.
Stap 2 – Introductie Introductie op het gespreksonderwerp. Dit kan een gezamenlijk ervaringsmoment zijn (bijv. een verhaal, gedicht, actualiteit of filmfragment) of een toelichting op de keuze van het onderwerp (bijv. een projectweek of moment in de jaarkalender).	Betrek leerlingen in je introductie (gedicht voorlezen, actualiteit benoemen, verbinding maken met een onderwerp uit een project of les etc.)
Stap 3 – Startvragen (optioneel) Wanneer je opzet startvragen bevat, stel je deze voorafgaand aan het kringgesprek. De kinderen krijgen een korte denktijd (individueel, in stilte) om de startvragen (op papier) te beantwoorden. Bespreek vervolgens de antwoorden. Ga daarna in de kring.	De antwoorden kunnen in tweetallen en tafelgroepjes besproken worden. Bij plenaire inventarisatie kun je de (stillere) leerlingen aanwijzen die je graag wilt horen of geef bliksembeurten.
Stap 4 – Begripsbepaling Vragen naar betekenis van kernbegrippen bij het gespreksonderwerp: <i>Wat is ...? Wat is het verschil tussen? Wat betekent voor jou?</i>	Voor begripsbepaling is een goede taalvaardigheid van belang. Reageer op vingers of vraag zelf leerlingen die goed kunnen formuleren.
Stap 5 – Voorbeelden en associaties Vragen naar ervaringsvoorbeelden van de leerlingen: <i>Wie heeft er wel eens ...? Heb je ... wel eens meegemaakt? Kun je een voorbeeld geven waarbij ... een rol speelde?</i> Vragen naar associaties bij het onderwerp en de voorbeelden: <i>Hoe voelt dat? Wat denk je erbij? Wat wil of doe je in zo'n situatie?</i>	Alle leerlingen die persoonlijke ervaring hebben met het onderwerp kunnen in principe antwoorden. Heeft iedereen ervaring, dan kun je kinderen aanwijzen of bliksembeurten geven. Zo niet, reageer dan op vingers.
Stap 6 – Filosoferen Filosofische vragen uit je voorbereiding - gevolgd door vragen naar meningen, overtuigingen en argumenten: <i>Wat vind je ervan? Waarom denk je er zo over? Zijn de leerlingen het eens of bestaan er verschillende meningen? Waar komt die mening of overtuiging vandaan? Is het een logische argumentatie? Klopt een redenering altijd, of onder bepaalde voorwaarden?</i>	Reageer alleen op vingers: dit zijn de leerlingen die de vraag begrijpen en er iets over kunnen/willen zeggen. Vraag of anderen erop willen ingaan. Moedig evt. leerlingen aan die sociaal geremd zijn of erg afwachtend, maar met jouw aansporing wel input geven.
Stap 7 - Verbeelden, uitbeelden, denkexperiment (optioneel) Vragen naar creativiteit en verbeeldingskracht. <i>Hoe zou het zijn als...? Kun je ... voordoen? Zullen we ... eens proberen?</i>	Reageer op vingers of nodig leerlingen uit waarvan je weet dat ze expressief zijn en/of grote verbeeldingskracht hebben.
Stap 8 – Samenvatten Zijn er redeneringen of uitspraken gevonden die de meeste leerlingen kunnen onderschrijven, of waar de meeste leerlingen zich in herkennen? Vat het gesprek samen op hoofdlijnen en benoem deze conclusies.	De gespreksleider vat samen, eventueel samen met leerlingen. Of spreek van tevoren af wie samenvat, dan is deze leerling voorbereid.
Stap 9 – Evalueren (optioneel) Evaluatie van het gesprek. <i>Hoe is het verlopen? Moet er de volgende keer iets anders of beter?</i>	Evalueer eventueel de participatie: waarom vonden sommigen het lastig om iets te zeggen?
Stap 10 – Verwerken (optioneel) De leerlingen doen eventueel een verwerkingsopdracht in de vorm van een schrijf- of tekenopdracht, kring- of dramaspel of vervolgonderzoek.	Alle leerlingen doen mee: er is een duidelijk kader of heldere opdracht.